

PhDr. Zdeněk Vališ

## Generálmajor in memoriam Bohumil Borecký

\* 14. 7. 1891 Praha-Karlín

† 14. 10. 1954 Tajšet, SSSR

PERSONÁLIE

*Za prvním sledem sovětských jednotek za druhé světové války přicházely na československé území speciální jednotky – SMERŠ [1] – zatýkající československé občany. První masové represe probíhaly na Podkarpatské Rusi, pokračovaly s postupem fronty na Slovensku a po 9. květnu 1945 i v Praze. Kromě takzvaných třídních nepřátel, kontrarevolucionářů, byla tehdy postižena i ruská emigrace, která zde po první světové válce našla azyl. [2] Jejich stopa se měla za pomoci prosovětských sil vymazat z československých dějin. Po únoru 1948 si Sovětský svaz již nemusel hrát na schovávanou a mohl si být jistý s československým „souhlasem“. Státní bezpečnost tehdy již sama a „otevřeně“ zatýkala některé další bývalé ruské emigranty i jiné osoby zajímající NKVD. Mezi tyto mlýnské kameny se dostal i legionář a příslušník domácího odboje za druhé světové války plukovník Bohumil Borecký.*



Po ukončení Českého reálného gymnázia v Novém Bydžově byl zaměstnán jako praktikant v místním pivovaru. V roce 1910 dobrovolně nastoupil vojenskou službu a absolvoval jednoroční důstojnickou školu 59. pěšího pluku arcivévody Ruinera v Salcburku (1910/1911). Po přeložení do zálohy působil jako učitel. V důsledku mobilizace nastoupil 27. července 1914 k 36. pěšímu pluku v Mladé Boleslavi, později byl přemístěn do Liberce, kde působil jako velitel čety při výcviku branců. Už 23. prosince 1914 odjel v hodnosti kadeta aspiranta (cestou povýšen na fähnricha – praporčíka) na ruskou frontu, kde převzal velení 5. roty a zúčastnil se bojů u Rychvaldu, Siari, Lekové i březnového útoku z Karpat.

Dne 11. března 1915 u Sokové padl do ruského zajetí a 5. července 1916 byl jako střelec zařazen do záložního praporu České družiny v Kyjevě. V říjnu byl předán s ostatními bývalými důstojníky pod pravomoc generála Jaroslava Červinky a zároveň do „učebné komandy“ vedené praporčíkem Sýkorou. Měsíc poté byl vybrán jako emisar pro nábor dobrovolníků a po odchodu učební komandy zůstal v Kyjevě u pontonového praporu. Na začátku ledna následujícího roku se dostal do Bělgorodu, odkud pak v červnu odjel na nábor dobrovolníků pro Čs. vojsko na Rusi a v podstatě se na této činnosti podílel až do ledna 1918, kdy byl jmenován mladším důstojníkem 8. roty 8. čs. střeleckého pluku „Slezského“. Od července zastával po celý příští rok funkci velitele roty, mezitím byl povýšen na kapitána. Velitelem 1. praporu byl jmenován 13. července 1919, v dubnu 1920 byl povýšen na majora řadové služby. Aktivně se zúčastnil bojů proti bolševikům na Sibiři. Koncem října 1918 se podílel na likvidaci dvojího povstání v Krasnojarsku. (Od 20. září 1918 jako velitel posádky v Krasnojarsku.) „Od 7. prosince

do 19. prosince 1918 na molebském závodě. Zúčastnil se nástupu na Kungur od 19. prosince 1918 do 6. ledna 1919. Ochrana úseku železniční dráhy Krilovo – Tajga. Boj u Macharovky 31. srpna 1919. Výprava do Jurievky od 3. července do 5. července 1919, do Tjuchtělu 25. - 26. srpna 1919 a 22. - 24. září 1919. Výprava ze stanice Rozdolnaja na cihelnu u Vladivostoku 8. července 1919, na stanici Jurgu Kooujinské dráze 7. dubna do 9. dubna 1919. Velitelem útastku Innokeutěrskaaja – Bělaja od 5. prosince 1919.“ [3]

Z Vladivostoku odjel 6. června 1920 s 29. transportem čs. legií v Rusku na lodi M. S. Dollar do Kanady, odkud 17. července pokračoval na lodi Belgio, 24. července přistál v Německu a 1. srpna 1920 přijel s plukem do Opavy.

V hodnosti majora pěchoty se stal důstojníkem československé armády. Šťastný návrat do vlasti i navazování nových známostí se občas slavilo i alkoholem... Pro „*opilství mimo službu a nedůstojné chování*“ mu byla disciplinárním výborem č. 1 v Praze udělena písemná výstraha. Vzhledem k disciplinárnímu vyšetřování byl až dnem 5. prosince 1920 přidělen k pěšímu pluku 21 jako velitel 1. polního praporu v Čáslavi.

V prosinci 1922 byl povýšen na podplukovníka pěchoty a od 28. března 1923 byl přidělen k u pěšímu pluku 13 v Moravském Šumperku, kde mu byla dnem 1. října 1923 udělena dovolená s čekáním (*dočasně službě nezpůsobilý*), jež mu byla prodloužena do konce roku 1924, i když byl 1. května 1924 přeložen „*do prezenčního počtu*“ jako „*k službě způsobilý*“, avšak od 14. března 1924 byl usnesením kárného výboru ZVV v Brně „*vyločen podle § 23 (1b) zákona z 4. listopadu 1923 č. 154 sb. z. a n. z postupu do vyšších požitků na dobu 6 měsíců. Nezapočtena ve smyslu § 22 pro postup do vyšších požitků doba řízení před kárným výborem od 7. února do 7. dubna 1924*“. [4]

Po ukončení dovolené nastoupil službu pravděpodobně u pěšího pluku 14 v Košicích, kde byl 9. června 1929 ustanoven velitelem II/14. polního praporu, ale ustanovení bylo k zrušeno 15. prosinci 1931. I poté zůstal v rámci pěšího pluku 14 a 31. prosince 1933 byl ustanoven zástupcem velitele pěšího pluku 25 v Lučenci a od 29. února 1936 velitelem cyklistického praporu 3 v Levicích. Jeho nadřízení si tehdy váží jeho klidné a rozvážné povahy, energie, i když občas u nich narazí se svojí neúprosnou kritikou.

K 1. lednu 1937 byl povýšen do hodnosti plukovníka pěchoty a rok poté byl ustanoven velitelem hraničářského pluku 6 Červená Voda – Králíky, speciální pevnostní jednotky, jejímž úkolem byla obrana objektů těžkého opevnění na česko-moravském pomezí. Po likvidaci pevnostních útvarů v důsledku Mnichova, v prosinci 1938, byl přemístěn k velitelství IV. sboru a ustanoven velitelem sborové školy pro důstojníky pěchoty v záloze v Olomouci.

Po 15. březnu 1939 se stal členem vojenské ilegální organizace Obrana národa, respektive její součástí pod velením generála Václava Ždímal, jako velitel úseku Prostějov. Po přestěhování do Hradce Králové (podzim 1939) pak spolupracoval s brigádním generálem Františkem Bláhou na vytvoření vojenské ilegální organizace v severovýchodních Čechách se sídlem v Hradci Králové. Borecký zpočátku „pracoval“ jako velitel pluku, od roku 1944 jako velitel divize a zástupce generála Bláhy. Od jara 1944 pak udržoval styk s čs. parašutistou kapitánem Josefem Šanderou (velitelem výsadku BARIUM z Velké Británie [5]). Celá tato organizace (přes 60 000 mužů ve čtyřech divizích) byla v září 1944 uznána Londýnem a dva měsíce poté i Moskvou. [6] Byl ustanoven velitelem divize se stanovištěm velitelství v Pardubicích. Na začátku října však gestapo odhalilo skupinu kapitána Šandery a následkem toho byla prozrazena i organizace generála Bláhy. Dne 8. listopadu 1944 byl plukovník Borecký zatčen a vězněn nejdříve v Hradci Králové a potom v Terezíně na čtvrtém dvoře. Na protokole gestapa měl podle vlastního svědectví značku XYZ (návrat nežádoucí). 3. května 1945 měl být údajně

popraven. Z Tereziína si přivezl zárodky skvrnitého tyfu. Po propuštění z nemocnice ihned nastoupil vojenskou službu. [7]

Dnem 26. května 1945 byl ustanoven zatímním velitelem 14. divize v Hradci Králové, avšak už v srpnu podal na něho přednosta hlavní správy obranného zpravodajství podplukovník B. Reicin trestní oznámení „*pro důvodné podezření, že na podzim roku 1944, kdy byl v ilegálně organizován spolu s generálem Františkem Bláhou, vyradil jeho pobyt, čímž pak došlo k jeho zatčení gestapem a mučení, které mělo za následek smrt*“. [8] Podnět k oznámení vycházel od přednosta 2. oddělení velitelství II. sboru špkt. R. Hynka [9] a později také od manželky generála Františka Bláhy, [10] která po jeho smrti podezřívala každého „z nekalých úmyslů“, protože se jen velmi těžce vyrovnávala s jeho odchodem. [11] Plukovníku Boreckému byla v důsledku toho udělena dvouměsíční dovolená dnem 1. září 1945 a současně bylo pozastaveno jeho jmenování do hodnosti brigádního generála.

Polní prokurátor v Hradci Králové 23. listopadu 1945 ve svém rozhodnutí konstatoval, že podle § 138 vojenského trestního řádu odkládá oznámení proti plukovníku Boreckému, neboť „*není tedy dána ani prokázána skutková podstata zločinu podle § 11 retribučního dekretu a ani jiného trestního činu soudně nebo jinak stíhatelného*“. [12]

Teprve po několika intervencích a žádostech byl plukovník Borecký 15. února 1946 ustanoven zástupcem velitele 5. divize v Českých Budějovicích, avšak již dnem 1. dubna 1948 byl podle § 5, odst. 2 bod 1 zák. č. 76/1922 Sb. přeložen do výslužby. Dne 9. června 1949 pak velitel Státní bezpečnosti Jindřich Veselý nařídil veliteli Krajského velitelství Státní bezpečnosti v Hradci Králové:

„Žádám, aby plk. v. v. Bohumil Borecký, bytem Hradec Králové, Ambrožova ul. č. 906, byl neprodleně a pokud možno nenápadně zajištěn a eskortován do věznice KV-Stb v Praze. Jeho ženě budiž dodatečně řečeno, že byl v důležité záležitosti předán do Prahy k výslechu.“

Z pozdějšího svědectví manželky Marie vyplývá, že plukovník Borecký „*odešel z domu v nejnepříjemnějších šatech a úplně bez prostředků, chtěla jsem mu doručiti nějaké prádlo a peníze, a proto jsem se dotazovala po věznicích, kde je uvězněn. Moje pátrání bylo zcela bezvýsledné až jsem se v Bartolomějské ulici dozvěděla, že byl poslán snad omylem do SSSR*“. [13] O omyl se samozřejmě nejednalo, protože zástupce ministerstva národní obrany žádal Státní bezpečnost o vyšetření a potrestání příslušníka SNB, který „*tímto vyradil služební tajemství*“. Podle dobové výpovědi Marie Borecké jí bylo příslušníkem SNB v Bartolomějské ulici čp. 4 řečeno, „*aby se šla podívat na Letnou do sběrného střediska pro ruské příslušníky (uprchlíky), zda tam není její manžel. Tam si prohlédla několik světnic, ale manžela nenašla*“. [14] Když asi za čtrnáct opět přijela z Hradce Králové, tentokrát jí strážný od SNB v Bartolomějské ulici řekl, že její „*manžel tam už dlouho není, že je v SSSR*“. [15]

Příslušníci Státní bezpečnosti stvořili „*trestnou činnost*“ plukovníka Boreckého na základě, pracně imaginárních dedukcí, neboť „*při šetření bylo zjištěno, že Borecký byl v písemném styku s generálem /Václavem/ Vlčkem [před propuštěním z armády velitel 5. divize – VZ] ještě před jeho útekem do zahraničí. Též byl v písemném styku s bývalým majorem čs. armády Žákem Františkem, zatčeným pro důvodné podezření ze zpravodajské činnosti pro západní imperialistické státy. Žák František byl již v letech 1944 v SSSR, odkud byl pravděpodobně též z tohoto podezření nucen SSSR opustit*“. [16] V zabaveném materiálu u Františka Žáka byl dopis ve smluvené řeči od Boreckého, který usvědčuje Boreckého. že se nejen stýkal s osobami pracujícími proti dnešnímu zřízení v ČSR, věděl o jejich připravovaném útěku i sám k útěku do zahraničí se připravoval. V protokole sepsaném s Františkem Žákem je též zmínka o tom, že Josef Borecký [ve skutečnosti se jedná o Bohumila Boreckého – VZ] byl náruživý křížovkář a že v hádankářském časopise vypisoval

*soukromé soutěžní turnaje o ceny. Výsledky měly být zaslány na jeho adresu. Celá tato hra se nám jeví jako promyšlená práce, jež měla za úkol získávat typy osob, které by se hodily pro šifraci a tím pro zpravodajskou práci. Nebo celá křížovka byla sestavena tak, aby pro zasvěcenou osobu v zahraničí dávala jiný smysl. První alternativa se nám zdá správnější. Těchto poznatku pravděpodobně zneužíval pro cizí zpravodajskou službu“.* [17]

Jediným pravdivým momentem z celé konstrukce je skutečnost, že Borecký byl starý hádankář a přispíval do časopisu „Česká křížovka a hádanka“ a jeho dopis Žákoví s větou „Václav [18] praštil s hádankami“ byl napsán v listopadu 1948, kdy jeho útěk nebyl ve vojenských krizích již žádným tajemstvím, ale současně také po vydání velmi zneužívaného zákona č. 231/1948 Sb. „na ochranu lidově demokratické republiky“.

Blíže pravděpodobným důvodům perzekuce plukovníka Boreckého je sdělení náměstka ministra vnitra generálmajora O. Jeleňa z října 1953, v němž ministru národní obrany A. Čepičkovi konstatoval, že „*ve věci zjištění okolnosti a důvodů zatčení bývalého plukovníka Boreckého po vyšetření sděluji, že ... byl dne 10. 6. 1949 vydán příkaz k zajištění Boreckého a předání do věznice ředitelství národní bezpečnosti. [Příkaz však velitel státní bezpečnosti Jindřich Veselý podepsal již 9. června, viz výše – VZ.] Téhož dne byl krajským velitelem (Šedivý) dán příkaz, aby Bohumil Borecký byl předán styčnému důstojníkovi z repatričního střediska sovětských státních občanů. (!) ... jsou poznatky o tom, že Borecký za svého působení v československém armádním sboru na Sibiři v roce 1918 zabýval se kárnou činností, střílel vedoucí komunistické strany a partyzánského hnutí na Sibiři. Na rozkaz Boreckého, nehledě na námitky státního zástupce krasnojarského okružního soudu bylo z krasnojarské věznice násilím vzato 5 komunistů a v říjnu 1918 odsouzeno Boreckým k smrti. Rozsudek byl vykonán“.* [20]

Příslušníci Československého vojska na Rusi podobnou situaci zažili během sibiřské anabáze mnohokrát. Koneckonců tehdejší válečný stav vyžadoval celou řadu mimořádných opatření, na něž bylo obyvatelstvo upozorněno vyhláškami. „Provinilci“, kteří porušili večerní zákaz vycházení či neuposlechli rozkazu k odevzdání zbraní, si tedy byli velmi dobře vědomi možné represe – soudu či zastřelení na místě. [21] Některým „vyvoleným“ Čechoslovákům bylo však prominuto ..., a proto je možná i varianta, že si kdosi z „československých soudruhů“ takto vyřizoval účty s nepohodlným důstojníkem bez nutnosti doložit svá tvrzení, a tak přispěl k jeho fyzické likvidaci.

Marie Borecká napsala několik zoufalých dopisů Státní bezpečnosti i Kanceláři prezidenta republiky. „*Od zatčení mého manžela uplynula již doba 2 roků a 4 měsíců a já podnes o něm nevím. Ráda bych mu zaslala aspoň teplý oděv, něco peněz a prosím proto, aby bylo zahájeno šetření, kde se můj manžel nalézá a zdali by byla možnost zaslati mu nějaké teplé věci. Neznám podobného případu, neboť každý již o svém příbuzném se za tak dlouhou dobu dozvěděl a jistě jako zákonitá manželka tato práva v naší lidově demokratické republice jistě mám, neboť jsem pevně přesvědčena o tom, že můj manžel se ničeho nezákonného nedopustil a ani dopustiti nemohl.“* [22]

V dopise ministerstvu národní bezpečnosti pak uvedla: „*Vaším ctěným dopisem čj. 10042/50 – taj. 52, ze dne 4. března 1952 bylo mi dovoleno napsati dopis mému manželovi Bohumilu Boreckému, plukovníku v.v. narozenému 15. 7. 1891 v Praze Karlíně, který byl dne 9. června 1949 odveden ze svého bytu v Hradci Králové Ambružova ul. 906 a kterého již plná 3 léta marně hledám. Ač jsem již odeslala pro něho dopisy dva, a sice jeden doporučeně dne 6. 3. t. r. na internační oddělení MNB a druhý, který jsem osobně donesla dne 11. dubna t. r. na internační oddělení MNB v Praze Bubenči, nemohouc se dočkati odpovědi na první dopis. Tam mi bylo slíbeno, že dopis bude mému muži doručen a že dostanu od něho odpověď. Na tu opět marně čekám, co mám*

*dělati, aby můj manžel dopis dostal, když mi bylo konečně dovoleno mu napsati po tak nesmírně dlouhé době a kam se mám obrátiti, abych se konečně dozvěděla, kde se můj muž nalézá. Moje trpělivost již tak dlouho napínaná už je u konce a myslím, že mám také právo věděti o něm, jako druhé všechny ženy vězňených mužů.*

*Doufám pevně, že moje prosba bude konečně vyslyšena...“ [23]*

Jediným výsledkem opakovaných žádostí bylo, že ji začala být vyplácena aspoň manželova penze, ač se nemohla vykázat jeho plnou mocí. Na základě tajného rozkazu ministra národní bezpečnosti, podle článku 345/1951, v němž byly vytyčeny směrnice o sociálním zabezpečení rodinných příslušníků zajištěných osob, zastavilo Krajské vojenské velitelství v Hradci Králové vyplácení penze a doporučilo paní Borecké, aby se obrátila na příslušný okresní národní výbor. Od 11. května 1953 pobírala až do peněžní reformy důchod v částce 702,40 Kčs; v nové měně pak ve výši 192,40 Kčs. V září 1953 ji byl důchod zastaven, neboť konečně sehnala zaměstnání. Všechny její dopisy totiž zůstávaly na tehdejší hlavní správě Státní bezpečnosti a pak ministerstvu národní bezpečnosti ad acta, a tak byly předány i Archivu ministerstva vnitra...

Plukovník Borecký byl sovětskými orgány deportován do věznice v rakouském Badenu, odtud pak do Sovětského svazu. Zde byl obviněn „z účasti při likvidaci sovětské moci na Sibiři a za vynesení rozsudku smrti na 5 bolševiky“ a rozhodnutím vojenského tribunálu z 25. března 1950 byl „za ozbrojené protivení se sovětské moci, aktivní boj s revoluční dělnickou třídou a povahy podle čl. 58/2, 58/11 a 58/13 trestního zákoníku RSFSR ... a v souladu s výnosem z 26. května 1947 o zrušení trestu smrti“ organizování činnosti kontrarevoluční odsouzen k „pobytu v nápravně pracovním táboře na 25 let“. [24] To se pro téměř šedesátiletého muže rovnalo absolutnímu trestu, zvláště pokud byl přemístěn do zvláštního tábora č. 17 ministerstva státní bezpečnosti SSSR v Tajšetu ve východní Sibiři, kde také zemřel. Spoluvězeň Konstantin Čcheidze, ruský emigrant a významný český publicista první republiky, ve svých pamětech k jeho osudu poznamenal:

*„Plukovníku Boreckému se velice stýskalo po vlasti. Dělal mu radost, když si mohl popovídat česky, vyprávět o své minulosti, zvláště o době strávené na Slovensku, kde byl velitelem vojenského okruhu generál Šnejdárek. [25]*

*Vzpomínám si na den, kdy si mě Borecký zavola, aby se se mnou rozloučil. Umíral – a umíral statečně – na komplikace po zápalu plic. Odevzdal mi svůj největší poklad – fotografie své ženy. Prosil mě, jestli se mi to podaří, abych za ní zašel a pověděl jí o posledních letech jeho života. Po návratu do Čech jsem zajel do Hradce Králové a splnil jeho prosbu...“ [26]*

Prezidentem České republiky byl v roce 1993 jmenován in memoriam do vojenské hodnosti generálmajora a posléze v rámci rehabilitace byl vyznamenán medailí Za hrdinství.

*dr. Zdeněk Vališ*

### **Poznámky a literatura:**

- [1] Smerš – odbor sovětské vojenské rozvědky – Smerť špionam! (Smrt špionům!).
- [2] Například generál Sergej Vojcechovský. Podrobněji VALIŠ, Z. Armádní generál Sergej Vojcechovský, *Vojenské rozhledy* 1/1997, s. 135-138.
- [3] VÚA-VHA, f. Sbírka poslužných listů, B. Borecký.
- [4] VÚA-VHA, f. Sbírka kvalifikačních listin, B. Borecký.
- [5] Skupina BARIUM byla vysazena společně se skupinou CALCIUM v noci ze 3. na 4. dubna 1944. BARIUM měla vedle zpravodajských úkolů zjistit a oživit organizaci ilegální armády pro očekávané celonárodní povstání v českých zemích v závěrečné etapě války.

- [6] Srov. AMV, 302-324-15.
- [7] Srov. VÚA-VHA, f. MNO, hlavní štáb, 4. oddělení, čj. 10954/dův.hl.št./4.odd./1945.
- [8] AMV ČR, 302-324-15.
- [9] Srov. VÚA-VHA, f. VO 1, Velitelství, čj. 4/vel.1945.
- [10] Podrobněji VALIŠ, Z. Divizní generál in memoriam František Bláha, *Vojenské rozhledy* 1/1995, s. 136-138.
- [11] Srov. AMV ČR, 302-324-15.
- [12] Srov. AMV ČR, 302-289-1.
- [13] AMV ČR, 310-117-5.
- [14] AMV ČR, 302-324-15.
- [15] Tamtéž.
- [16] Pokud by toto byla pravda, František Žák by se ze Sovětského svazu nedostal živý. Byl na jaře 1944 vypovězen spolu s dalšími čtyřmi důstojníky (byli to pplk. Jan Studlar-Husinecký, kpt. Jindřich Podruh, npor. Havel a npor. Novák) na základě udání osvětového důstojníka ppor. Teodora Fischera příslušníkům NKVD u 50. střeleckého sboru, v jehož podřízenosti působil 1. čs. samostatná brigáda v SSSR (srov. VÚA-VHA, f. 22-13-1). Ve skutečnosti jejich největším proviněním bylo, že přijeli od čs. vojenských jednotek z Velké Británie (v prosinci 1943) a „nesrostli“ se sovětským prostředím jako bývalí příslušníci velitelského kádru tzv. oranské skupiny (jako např. B. Lomský aj.).
- [17] AMV ČR, V 4713.
- [18] Rozumí se brigádní generál Václav Vlček.
- [19] Srov. ŽÁK, František. *Tak to bylo*. Praha 2000, s. 112.
- [20] AMV ČR, 310-117-5.
- [21] Například tehdejší kapitán (pozdější *Air Marsal*) Karel Janoušek po napadení vlaku 7. roty 1. čs. střeleckého pluku 8. května 1919 ve stanici Tajšet vydal následující rozkaz: „1. Vzhledem k válečnému stavu oznamuji všem obyvatelům vesnice Tajšet, že přísně zakazují zdržovati se na ulicích vesnice Tajšet po deváté hodině večerní. Provinilci budou zadrženi a odevzdáni vojenskému soudu. 2. Všichni občané vesnice Tajšet odevzdají mi dnes do čtyř hodin odpoledne (do vlaku) všechny u nich se nacházející ruční střelné zbraně jako revolyvery, lovecké pušky všech systémů, beranky atd. Ti, kdož by rozkazu neuposlechli a u nichž by vyjmenované zbraně byly nalezeny, budou NA MÍSTĚ ZASTŘELENI!“ VÚA-VHA, Relace o pobytu 1. střeleckého pluku Jana Husi na magistrále v roce 1919, s. 48.
- [22] AMV ČR, 310-117-5.
- [23] Tamtéž.
- [24] BYSTROV, Vladimír. Z Prahy do Bulavu aneb překáželi. Praha 1999, s. 240-241.
- [25] Správně zemský vojenský velitel; v letech 1925-1932 v Košicích, poté do r. 1935 v Bratislavě. Podrobněji VALIŠ, Z. Armádní generál Josef Šnejdárek. *Vojenské rozhledy* 6/1996, s. 129-132.
- [26] Cit. dle BYSTROV, Vladimír. *Únosy československých občanů do Sovětského svazu v letech 1945-1945*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2003, s. 214-215.